

Radojka Vukčević¹

Univerzitet u Beogradu

Filološki fakultet

OZBILJNA IGRA DUBRAVKE ĐURIĆ: POEZIJA, TEORIJA, ROD

(Dubravka Đurić, *Poezija, teorija, rod: moderne i postmoderne američke pesnikinje*, Orion Art, Beograd, 2009)

Uveoma podrobno ispitanoj studiji *Rod, poezija, teorija*, ili baš ako hoćemo *Teorija, poezija, rod*, ili konačno *Poezija, teorija, rod*, Dubravka Đurić igra svoju postmodernističku jezičku igru da bi nam na malom prostoru od korice do prve stranice ove knjige pokazala neodvojivost tri ključna termina kojima će se pozabaviti na narednim stranicama kao iskusna naučnica, ali i kao pjesnikinja od najfinijeg kova. Ova dvojnost omogućuje joj da nam pruži potpuno svjež uvid u njihovo pozicioniranje u periodu od gotovo cijelog jednog vijeka: mapiraće ih u prostoru modernizma i postmodernizma. Ruci pjesnikinje pridružiće se i ruka naučnice, književne teoretičarke, istoričarke i ponekad pomalo antropološkinje, koja će duboko zahvatiti u američku kulturu, institucije umjetnosti, institucije književnosti, formiranje kanona, društvene uslove, revolucionarni potencijal avangarde, status pjesnikinje, reviziju muških mitova, uticaj slikarskog kubizma, multilingvizam, ideje imažizma, futurizam, poststrukturalizam, postmodernizam, postkolonijalizam, postfeminizam, lokacioni feminizam, nove narative o radikalnim umjetničkim praksama i još mnogo toga. Istorijski pristup Dubravke Đurić, ali i onaj gotovo enciklopedijski, obuhvatiće feminističke teorije i teoriju poezije zapadnoevropskog civilizacijskog kruga u jednu cjelinu, kao i postmoderne globalizacijske fenomene. No, ova studija ne bi bila potpuna da autorka nije

1 E-mail: vukcevicradojka@gmail.com

odlučila da nam predstavi i pjesnikinje ova dva pravca, onako kako to niko prije nje nije uradio: Hildu Dutilt (Hilda Doolittle), Gertrudu Stajn (Gertrude Stein), Minu Loj (Mina Loy), Lin Hedžinien (Lyn Hejinian), Rejčel Blau Duplezi (Rachel Blau DuPlessis) i Suzan Hau (Susan Howe) naglasivši svaki put tamo gdje je to bilo neophodno tijesnu vezu između teorije i njihove poezije. Ovakav pristup odabranim ključnim terminima s pogledom na budućnost, doveo je Dubravku Đurić u „Zaključku” ove pionirske studije kod nas do neophodnih pedagoških implikacija kada je u pitanju savremeno proučavanje poezije. One su ukazale na institucionalne transformacije studija književnosti, što joj je omogućilo da nas uvede u 21. vijek.

Ovaj uvod je bio neophodan da bih iz jedne šire perspektive koja se odnosi na to kako pisati o teoriji i kritičkoj teoriji (poeziji) danas pokušala da sagledam sve značajne doprinose Dubravke Đurić srpskoj amerikanistici. Jedan je svakako taj što nam je pokazala da relacije između poezije, teorije i roda nisu samo puke teorije. One izviru iz života i odražavaju sada već prihvaćene imperitive u američkoj pedagoškoj praksi: izazvati sisteme koji oduzimaju ljudima pravo glasa sužavanjem mogućih diskursa. Otuda njena kritika kanona i institucija umjetnosti i književnosti: neophodno je pomjeranje granica u razumijevanju i definisanju mjesta poezije danas. Otuda i njen implicitni stav da posvećenost jednakosti (teoriji-feminizmu) može predstavljati etički most između poezije i roda, koji nam isto tako može omogućiti da izgradimo više demokratskih struktura.

Otuda i ovakav izbor pjesnikinja, koje za Dubravku Đurić predstavljaju u neku ruku pribježište (spas), jer su joj omogućile da ih, kako kaže

„dovede u vezu s različitim književnim i umetničkim formacijama na početku 20. veka, njihov rad je zanimljiv i zato što se s pozicija politike identiteta i različitih seksualnih orijentacija može tumačiti u kategorijama konstrukcije biseksualne (H.D.), homoseksualne (Stajn) i heteroseksualne (Loj) žudnje” (Đurić 2009, 389).

I upravo joj je taj izbor omogućio da ostvari postavljeni cilj u ovom veoma temeljnom istraživanju: da pokaže čvrstu spregu između savremenih teorija (poststrukturalizma, feminizma, postkolonijalnih studija, studija

kulture, *queer* teorija) i savremenih radikalnih pjesničkih praksi. Izbor pjesnikinja ukazao je na snagu hibridnosti u nekoliko nivoa: modernizma, postmodernizma, tekstualne prakse – žanra, ali i na institucionalne transformacije književnosti koje se u zadnje dvije dekade 20. vijeka zbog promjene paradigme (kultura kao tekst) od čiste književnosti sve više okreću ka *studijama kulture*.

Elaborirajući razloge promjene ove paradigme Dubravka Đurić kaže:

„U tom smislu, nema neutralne, objektivne teorijske i kritičarske pozicije. Moja interpretacija polazi iz ovog ekletičkog (hibridnog) polja studija književnosti. Iz tog teorijskog konteksta usredsredila sam se na radikalne pesničke prakse, koje su u većini društava još uvek tretirane kao vrednosno nebitne i kao završena priča koja nema ništa sa našom savremenosti. Ovim radom želela sam da pokažem nešto suprotno” (ibid., 393).

U skladu s dijalektičkom pričom o istoriji, autorka je uhvatila „tenor of the argument” sa dobrim izgledima „da se rasprava energično vodi”. Dubravka Đurić, dokazuje ono o čemu Sajrus Patel (Cyrus R. K. Patell) piše:

„Američka kultura vrši kolonizaciju u inostranstvu. Ona to radi i kod kuće. Prisjećajući se koncepcije moderne kulture kao dinamičkog procesa Rejmonda Vilijamsa, kao konstantne borbe u kojoj hegemonijska glavna struja (*mainstream*) teži da odbaci izazove od strane rezidualnih i emergentnih kulturnih formi, moramo shvatiti da u okviru sopstvenih granica dominantna kultura teži da kolonizuje imaginacije onih koje je marginalizovala” (Patell 2007, 547).

Mainstream kultura podučava gej i lezbejsku populaciju da su perverzni i devijantni. Ona konstruiše termine „Americanness” i „homoseksualnost” kao oprečne i ohrabruje gej i lezbijsku populaciju da se krije, da se tiho asimiluje – „don’t ask, don’t tell” (ibid.). *Mainstream* američka kultura nameće opozicione odnose sa gej kulturom navodeći ih da dijele svijet na *nas i njih*, dok čak pokušava da podijeli gej kulturu tako što otežava njihovim pripadnicima/cama da otvoreno prepoznaju jedni druge (ibid., 548). Zato su ovdje tekst i kulturni kontekst neodvojivi. I zato u savremenoj književnosti, pojava „*the*

coming out narratives” ima praktične učinke na američku kulturu, nastavlja Patel i zaključuje:

„za nove pisce i kritičare s kraja 20. vijeka, granice su postale snažna stilska figura. Ove književnosti žele da pregovaraju o sivim zonama tradicionalnih kultura, da žive bez granica, da postanu raskrsnica ... gdje bi se sreli s Volt Vitmanom i zajedno gradili ono što je Vitman nazvao svojom ‚najvećom pjesmom’ – samu Ameriku” (ibid., 563).

Debata Dubravke Đurić o sivim zonama, granicama i njihovom pomjeranju, traje i pokazuje, između ostalog, da je studijama književnosti neophodna poezija kao „drugost” da bi opstale, jer, ono korisno, praktično i mudro, kao kompleksno otelotvorenje kulturnih ideala koji su tako duboko ukorijenjeni zahtijeva duboke analize stručnih, učenih ljudi. Baš kao što je to Dubravka Đurić. Debata pokazuje da je Dubravka Đurić kako bi naglasila značaj poezije, koristila i izvore kritičke teorije ne samo da bi dekonstruisala prethodne poglede na radikalne pjesničke prakse već i da bi rekonstruisala naše razumijevanje tekstualnosti.

O velikoj debati Dubravke Đurić o sprezi tri odabrana ključna termina, poezija, teorija i rod, zaključila bih riječima Džuan Didion (Joan Didion), koja na početku *Bijelog albuma* kaže: „Mi sebi pričamo priče da bismo živjeli potpuno, pogotovo ako smo književnice” (Didion 2009, 5). Dubravka Đurić svakako živi potpuno: ona priča svoje priče o poeziji, teoriju i rodu, i istovremeno pjeva svoju poeziju. Možda i obrnutim redom.

LITERATURA

Didion, Joan. 2009. *The White Album: Essays*. FSG Classics.

Đurić, Dubravka. 2009. *Poezija, teorija, rod: moderne i postmoderne američke pesnikinje*. Beograd: Orion Art.

Patell, Cyrus R. K. 2007. „Emergent Literatures.” In *The Cambridge History of American Literature*, vol. 7, ed. Sacvan Bercovitch, 539-675. New York: Cambridge University Press.